

Dossier Veiligheid

Diefstal met geweld en Wettelijke zelfverdediging

EEN TERUGKEREND PROBLEEM

Kortgeleden werd er in de pers bericht over diefstallen met geweld waarvan particulieren en handelaars het slachtoffer zijn geweest. Hoe mag men, hoe moet men in een dergelijke situatie reageren? Deze vraag is niet nieuw, noch origineel. Sinds de rechtspraak bestaat en sinds wetten onze gedragingen reglementeren, is dit onderwerp voortdurend het voorwerp van hevige discussies geweest. Uiteraard is de ene diefstal de andere niet. Discreet stelen in een grote winkel is niet hetzelfde als een handelaar aanvallen met een wapen en al dan niet gemaskerd met een bivakmuts. Toch gaat het elke keer om diefstal: het frauduleus wegnemen van iets wat niet aan de dief toebehoort.

De commerciële distributeurs hebben zich georganiseerd om daadwerkelijk iets te doen tegen de diefstallenplaag die hen heel veel geld kost (De vereniging « *Preventie en Veiligheid* » houdt zich bezig met dit probleem). Preventie zorgt voor een forse beperking van diefstallen, maar ze zal nooit beletten dat er zich onvoorziene en soms gewelddadige situaties voordoen. De actualiteit bewijst dit. En reden te meer dat men zijn rechten en verplichtingen kent wanneer men met dergelijke gebeurtenissen wordt geconfronteerd.

Mensen zeggen vaak: « *het is beter dat men ons sinaasappelen brengt in de gevangenis, dan bloemen in het kerkhof* ». En toch, in een Rechtstaat mag niemand het recht in eigen handen nemen. Kenmerkend voor een

georganiseerde samenleving is dat de openbare macht de privé-macht vangt. Het gevolg hiervan is dat privé-milities verboden zijn. Daarom zijn bewakingsfirma's streng gereguleerd door de wet en vereist het uitoefenen van functies binnen dergelijke firma's dat aan een pakket van voorwaarden is voldaan, zoals onder andere een blanco strafregister van de bewakers. Dit alles is in het belang van de samenleving: als men dit principe niet zou respecteren, dan zou er snel anarchie heersen. Dan zou het wandelen in een winkelstraat waar men op elk moment met een revolver kan schieten om een aanvallers weg te jagen, gevaarlijk en af te raden zijn, tot grote schade van alle distributeurs met een goede reputatie.

WETTELIJKE ZELFVERDEDIGING

In bepaalde uitzonderlijke gevallen kan een gewelddadig aangevallen burger niet anders dan naar wettelijke zelfverdediging grijpen om zich te beschermen. De artikels 416 en 417 van het strafwetboek stipuleren duidelijk in welke gevallen en tot waar dit « *gewettigd geweld* » mag gaan. Er moeten een aantal voorwaarden verenigd zijn opdat men de staat van wettelijke zelfverdediging zou kunnen invoeren.

Wettelijke zelfverdediging is enkel inroepbaar in extreme gevallen, en in geen geval voor het verdedigen van zijn bezittingen maar wel om zijn eigen persoon of een ander bedreigd persoon te verdedigen. Toch moet elke situatie worden geanalyseerd.

Een voorbeeld: als de klant van een distributeur wordt verdacht van diefstal of op heterdaad van diefstal wordt betrappt en hij zich gewelddadig gedraagt op het moment dat de distributeur of zijn personeel probeert hem ter plaatse te houden totdat de politie arriveert, dan is het recht op wettelijke zelfverdediging onweerlegbaar, zelfs wanneer de dief aanvankelijk geld of goederen heeft willen stelen. Door gewettigd zijn bezittingen te willen verdedigen, is de distributeur inderdaad verplicht om zijn eigen persoon te verdedigen tegen het geweld dat hij op dat moment ondergaat.

Geweld kan van actuele en onmiddellijke aard zijn. Dit veronderstelt dat de persoon die zich verdedigt, niet de middelen noch de tijd heeft om de politie te roepen. Een zelfstandige die denkt dat hij zich verdedigt door een dief tijdens diens vlucht aan te vallen, kan normaal gezien geen omstandigheden van wettelijke zelfverdediging invoeren, met als gevolg dat hij zelf kan worden vervolgd als geweldpleger. Wettelijke zelfverdediging is dus zeker geen wraak. De verdedigingsreactie moet in verhouding zijn tot de ernst van de dreiging of de schade ten gevolge van de geweldpleging. Een wapen trekken tegen een dief die een portemonnee uit een jaszak pikt of die geld uit een kassa grist, is een reactie buiten proportie.

Artikel 417 van het Strafwetboek definieert twee gevallen waarin de verdediging van de aangevallen persoon zal worden beschouwd als wettelijke zelfverdediging:

Pierre Demolin

- de verdediging heeft plaats bij het afweren, bij nacht, van de beklimming of de braak van een bewoond huis, behalve wanneer blijkt dat de dader niet kon geloven in een aanranding van personen;

- wanneer het feit plaatsheeft bij het zich verdedigen tegen de daders van diefstal of plundering die met geweld tegen personen wordt gepleegd.

Toch is het mogelijk dat de slachtoffers in een reële geweldsituatie totaal buiten proportie reageren, en zich zelfs blijven verdedigen wanneer het reële gevaar is geweken of dat ze grijpen naar middelen die volgens de omstandigheden overdreven zijn.

GEVAL PER GEVAL BEOORDELEN

Elke situatie moet worden onderzocht door de gerechtelijke autoriteiten en

het invoeren van wettelijke zelfverdediging als gerechtvaardigde reden, zal nooit automatisch gebeuren, maar wel het resultaat zijn van een onderzoek van alle omstandigheden rond de diefstal. Naast wettelijke zelfverdediging kan de aangevallen persoon ook onweerstaanbare dwang invoeren (artikel 71 van het Strafwetboek), dit wil zeggen, een dwang waaraan men niet kan weerstaan en die is ingegeven uit oncontroleerbare woede of paniek. Als de rechtbank dit na analyse van de feiten en de context aanvaardt, dan zal de persoon buiten beschuldiging worden gesteld. Voor de rechter kan de betrokkene ook provocatie of nog andere verzachtende omstandigheden invoeren.

Elke burger is verondersteld koelbloedig te blijven wanneer hij wordt aan-

gevallen. De rechter zal met alle omstandigheden rekening houden om te bepalen of wettelijke zelfverdediging, morele dwang of provocatie een daad van verdediging kunnen rechtvaardigen of toch de verantwoordelijkheid verminderen van degene die deze daad heeft begaan. We moeten dus onthouden dat er geen automatisme bestaat: een dief met geweld doen wijken, wordt niet altijd beschouwd als wettelijke zelfverdediging. De voorwaarden voor de toepassing van deze gerechtvaardigde reden voor een daad die a priori een delict of een misdad is, moeten dus wel degelijk verenigd zijn.

Pierre DEMOLIN
Advocaat aan de balies
van Bergen en Parijs

WINKELDIEFSTAL

van preventie tot repressie

een boek geschreven door Léon F. Wegnez
en uitgegeven door Preventie en Veiligheid

312 blz, 16 x 23 cm, 32€ (BTW inb.) + verzendingskosten

Bestellingen

Preventie en Veiligheid, 34, Mariannestraat, 1180 Brussel

Fax : 02.346 02 04 of Fax : 02.345 23 70